

K. 103,

HUONE K 103

Tyhjennys.
Inventointi
25.7. - 25.8. 1961

H. Lilius

7111. sign: 23.5/8
23.6/11,14,15
23.8/6,18

Itäpatterin kaivaukset aloitettiin 25.7.1961. Ne suoritettiin huoneessa K 103. Kaivauksen tarkoituksena oli saada esiin ne kaksi oikean siiven tykkikomeroa, jotka näkyvät Suvorovin ulkopihalle. Nämä on muurattu umpeen sisäpuolelta ja vastaavasti on huone K 103 täytetty rakennussoralla; samoin kuin itäpatterin muutkin huonetilat. Patterin alimman kerroksen täyttö on tapahtunut viimeistään Suvorovin ulkopihan valmistumisen jälkeen, jolloin tämä puolustuskerros menetti merkityksensä.

1. I. Täytemaa: Itäpatteri on täytetty rakennussoralla samalle tasolle kuin patterin keskimmäisestä huoneesta johtavien ovien kynnykset. Mainittujen tykkikomeroitten holvien lakipiste on n. 40 cm rakennussoran yläpinnan alapuolella. Täytemaassa oli päällimmäisenä n. 10-20 cm paksuinen santsakerros. Tämän alapuolella alkoi varsinainen rakennussorakerros, joka oli n. 280 cm paksuinen. Tämän tason alapuolella muuttui rakennussora savipitoiseksi. Varsinainen rakennussora koostui laastinpalasista, hiekasta, liuskekivistä sekä joistakin tiilenpalasista:

? x ? x 7,5 cm
? x 14,5x 7,5 cm.

Laasti oli kellertävää, erittäin lujaa sekä suhteellisen hienorakeista.

Täytemaata ei seulottu.

2. I. Itäpatterin oikea siipi käsittää huoneen K 103 kohdalla kaksi puolustuskerrosta, joista alempi nyt kaivettiin esille. Tämän lisäksi on kaksi ylempää puolustuskerrosta, joista ylin on venäläisten muuraama, kolmannen sijaitessa venäläisten tekemien holvien tasossa. Kaksi ylintä puolustuskerrosta jäävät tämän kaivauksen ulkopuolelle.

Muuraukseltaan itäpatterin oikea siipi on verraten hyvää. Kivet ovat ulkopinnaltaan lohkottuja ja suorina. Useat on pyritty saamaan suorakaiteen muotoisiksi. Luonnonkiviä seinässä on varsin vähän. Muurauksessa on selvä pyrkimys "varveihin". Kivet ovat kooltaan enimmäkseen verraten

pieniä (esim. 50-60 x 30-40 cm).

Saumat ovat verraten kapeat ja kiilakiviä on käytetty vain vähäisessä määrin niiden ollessa tällöin varsin pieniä. Jokunen tiilen palanen esiintyi kiilakivien joukossa.

Laasti on valkeahkoa sekä karkeata. Se sisältää runsaasti pieniä kivensiruja ja laasti lohkeaa liuskoina. - Seinäpintaa peittää kauttaaltaan kellertävä laastikerrostuma, jota on huolimattomasti viskelty eri puolille seinää.

Ylempi puolustuskerros käsittää kaksi tykkikomeroa. Näistä eteläinen tykkikomero on joutunut suurelta osalta huoneen K. 103 sekundääriseen eteläseinän peittoon. Näkyvissä on ainoastaan osa holvia sekä pohjoispieli. Tykkikomeron pielen korkeus on n. 1,14 cm ja komeron alareuna sijaitsee tasolla + 83, 86. Pohjoistykkikomero on sen sijaan kokonaan näkyvissä. Se sijaitsee tasojen + 84 ja + 85, 79 välillä. Komeron eteläpielen etäisyys huoneen kaakkoiskulmasta on 3,39 - 3,89 cm. Komeron korkeus ja leveys on n. 1,79 cm. Komeron alareunaa on korotettu harmaakivimuurauksella.

Tykkikomeroitten holvit ja pielet on muurattu tiilestä:

32	x	8	x	?	cm
?	x	8,5	x	15,5	cm
31,5	x	8	x	?	cm
?	x	8,5	x	15	cm
?	x	8,5	x	15	cm.

Pohjoisen tykkikomeron holvissa tosin oli muutama harmaakivi. Holvit ovat sidetiiliholveja. Niiden kaulus puolestaan koostuu limityksestä, joka käsittää sidetiilen, kaksi kyljellään olevaa tiiltä, sidetiilen jne. Holvin laessa on kiilamainen tiili, sen molemmin puolin on kaksi pystysidetiiltä, joiden jälkeen varsinainen yllä kuvattu limitys alkaa. - Piilien limitys on lähinnä renessanssi limitystä, joskaan se ei ole täysin säännöllinen.

Vrt. mitt.piirr.

Tasolla + , välittömästi tykkikomeroitten pohjan alapuolella on kolme parrunkoloa. Kolot ovat neliömäiset ja niiden koko on . Kolot on sisäpinnoiltaan vuorattu liuskekivillä. Vuoraus ei kuitenkaan ulotu aivan kolojen suulle saakka, vaan se alkaa jonkin verran suun sisäpuolelta. Tasolla + on neljä vastaavanlaista parrunkoloa. Ne sijaitsevat seuraavasti:

Kooltaan ne ovat

Mainitut parrunkolot kuuluvat ilmeisesti tykkikomeroihin liittyneeseen puolustuskäytävään. Varsinaista lattiatasoa ei huoneessa K 103 ilmeisesti ole ollut. Tätä ei tosin täydellä varmuudella voi väittää, sillä muissa huoneen seinissä mahdollisesti olleet lattiatasojen kolot ovat sekundääristen seinäpintojen peitossa. Sitävastoin on varmaa, että mainitut parrunkolot liittyvät puiseen puolustuskäytävään.

Edellisten alapuolella on lisäksi kolme vinosti seinään tunkeutuvaa koloa, jotka myös mahdollisesti kuuluvat yllä oletettuun puolustuskäytävään ja sen tukirakennelmaan.

Alempi puolustuskerros käsittää myös kaksi tykkikomeroa. Niistä eteläinen sijaitsee n. 1,25 m huoneen kaakkoiskulmasta pohjoiseen. Vertikaalisesti se sijaitsee tasojen + 80,92 - 79,15 välillä. Komeron korkeus on n. 1,77 m ja leveys 1,86 m. Komeron pielen korkeus on n. 1,35 m. - Pohjoinen tykkikomero puolestaan jää osittain huoneen sekundääriseen pohjoisseinän peittoon. Sen eteläpielen ja edellä mainitun tykkikomeron pohjoispielen väli on n. 2,97 m. Pohjoinen tykkikomero sijaitsee tasojen + 79,60 ja + 80,82 välillä. Sen korkeus on siis 1,22 m. Komeron pielen korkeus on n. 85 cm.

Molemmat viimeksi mainitut tykkikomero on muurattu umpeen harmaakivimuurilla. Harmaakivet ovat kooltaan verraten pieniä. Molemmat umpeenmuuraukset ovat osittain vielä rappauskerroksen peitossa. Tämä rappaus on ilmeisesti alkuaan peittänyt koko umpeenmuurauksen, mutta se oli myöhemmin varissut pois ja hajosi edelleen kaivauksen aikana. Rappauskerros rajoittui tarkoin umpeenmuuraukseen eikä se ulottunut tiiliholviin taikka komeroitten pieliin. Väriltään rappaus oli keltaista ja se oli hienorakeista.

Holvit ja pielet on, kuten ylemmän puolustuskerroksen tykkikomero, muurattu tiileillä:

32	x	7	x	?	cm
31	x	8	x	?	cm
29	x	8	x	?	cm
?	x	8,5	x	16	cm
?	x	9	x	17	cm
?	x	9	x	16	cm

Limityksen puolesta ovat alemmat tykkikomero ylempien kaltaiset. Eteläisen tykkikomeron laki tosin on muurattu siten, että siinä kolme kyljittäistä tiiltä muodosti kolmiomaisen lakikiven, jonka molemmiin puolin säännöllinen limitys alkaa. Lisäksi poikkesivat puheena olevat holvit ylemmistä siinä, että pieliin päällä oleva kiilamainen holvin kantakivi on kiilamainen harmaakivi. Ylemmissä holveissa tilanne on ratkaistu siten, että kaksi päällekkäistä juoksutiiltä on toisesta päästään hakattu vinoiksi. Saumat ovat alemmissä tykkikomeroissa pahoin rapautuneet, mutta ehjät saumat ovat tekotavaltaan erittäin huolellisia.

Tykkikomeroitten umpeenmuurauksista ei avattu.

Tykkikomeroitten välissä on kaksi pyöreätä koloa. Ne ovat ilmeisesti rakennustelineiden jättämiä koloja, jotka linnassa kauttaaltaan ovat pyöreitä.

Eteläisen, alemman tykkikomeron eteläpuolella on heti sen pohjatasen alapuolella n. 10 cm anturamuuria. Tätä ei kaivauksen tässä vaiheessa voinut havaita seinän muissa osissa.

- II. Huoneen K 103 eteläisenä ei ole muurausliitteessä itäpatterin oikean siiven kanssa. Sitä vastoin se on muurausliitteessä huoneen länsiseinän kanssa.

Muuraustavaltaan huone K 103 poikkeaa ratkaisevasti patterin oikeasta siivestä. Tekotapa on erittäin huolimatonta, mistä johtuen seinä ei ole luotisuora. Kivet ovat suuressa määrin luonnonkiviä ja myös lohkotut kivet ovat epäsäännöllisiä. Kooltaan kivet ovat vaihtelevia. Seinän alaosassa on kuitenkin havaittavissa pyrkimystä jonkinmoiseen säännöllisyyteen, mutta säännöllisyys häviää seinän yläosissa.

Saumat ovat yleensä melko leveitä ja niissä on käytetty hyvin runsaasti pieniä kiilakiviä. Kiilakivien joukossa on muutama tiilenpalanen.

Laasti on heikosti kellertävää, karkeata, ja se eroaa patterin oikean siiven laastista mm. siinä, ettei se lohkea liuskoina.

Seinässä on kaksi rakennustelineen koloa.

- III. Huoneen K. 103 länsiseinä on muurausliitteessä viereisten, etelä- ja pohjoisseinien kanssa. Muuraustavaltaan se liittyy täysin yllä kuvattuun eteläseinään. Ainoa poikkeus on tiilenpalasten runsaampi esiintyminen kiilakivinä.

- IV: Huoneen K 103 pohjoisseinä ei ole muurausliitteessä itäpatterin oikean siiven kanssa; sitä vastoin se on muurausliitteessä huoneen länsiseinän kanssa.

Muuraustapansa puolesta seinä jakautuu kahteen osaan:

A-muuraus liittyy tekotapansa puolesta huoneen K 103 etelä- sekä länsiseiniin. Esiinkaivetun pohjoisseinän alaosan muuraus kuului kokonaan tähän muurityyppiin. Muutoin A-muuraus keskittyy pohjoisseinän reunaosiin. - Tässä epätasaisessa muurauksessa on yksi rakennustelineen kolo aivan seinän länsilaidassa. Se on syvyydeltään n. 35 cm ja se sijaitsi tasojen + 82,53 ja 82,68 välillä.

B-muurauksen muodostavat pohjoisseinän kaksi suurta oviholvia niitä ympäröivine harmaakivimuureineen. Alemman oviaukon pohjataso on kaivausta edeltäneen maalattian korkeudella. Sen molemmin puolin on A-muurausta ja B-muuraus alkaa vasta holvin kannan kohdalla. Tästä se nousee vinosti länsiseinää kohden yhtyen sekundääriseen muurausliitteen länsiseinän yläosassa. Oviholvin itäpuolella B-muuraus nousee jyrkemmin ylöspäin, eikä se tässä kohden yhdy patterin oikeaan siipeen, kuten on ilmennyt.

B-muuraus on tekotavaltaan erittäin huolellista työtä. Kivet ovat lohkottuja ja kooltaan pienehköjä. - Laasti on valkeaa. - Saumet leviävät osittain viereisten kivien pinnalle.

Oviholvit ovat yhtä leveitä, mutta ylempi on alempaa huomattavasti matalampi. Ne on muurattu tiilestä:

24,5	x	6	x	?
23,5	x	6	x	12
24,5	x	6	x	11,5
26	x	6	x	13
25	x	5	x	12,5

Limitys pielissä on hieman epäsäännöllistä renessanssi limitystä. Varsinaisen holvin limityksessä vuorottelee kaksi kyljelleen asetettua ja kaksi pystyyn asetettua tiiltä.

Molempien ovien pielissä on jokunen harmaakivi.

Pielien saumat peittävät osittain tiilien reunoja.

Esiinkaivetun kerroksen tasossa ei havaittu mitään, joka viittaisi oviaukkoon, joka olisi välittänyt yhteyttä patterin pohjakerroksen muihin huoneisiin.

Alemman oviaukon laen yläpuolella on kaksi neliömäistä parrunkoloa, jotka näkyvät myös seinän toisella puolella. Ne ovat ilmeisesti B-muuraukseen kuuluvia rakennustelineiden koloja.

Ylemmän oviaukon kynnyksellä on vastaavanlaiset parrunkolat oven molemmin puolin. Oven itäpuolella on B-muurauksessa edelleen suorakulmainen syvennys, joka alaosaltaan on yläosaa syvempi. Se on kaikissa suhteissa suorakulmainen.

- V. Huoneen K 103 seinissä voidaan siis erottaa kolme erityyppistä muurausta:

Ensimmäisen muodostaa itäpatterin oikean siiven seinä, joka ei ole missään muurausliitteessä viereisiin seiniinsä nähden. Iältään tämä seinä on varhaisin ja tekotavaltaan ehdottomasti huolitelluin.

Toisen muodostaa huoneen kolme muuta seinämuurausta, lukuunottamatta pohjoisseinän B-muurausta. Nämä seinät ovat muurausliitteessä keskenään ja saman ikäiset.

Kolmannen muodostaa pohjoisseinän B-muuraus ja siihen liittyvät oviaukot. Muuraus on selvästi 1700-luvun venäläistä työtä, mikä voidaan päätellä maitsi tiilimitoista, myös tekotavasta ja laastista.

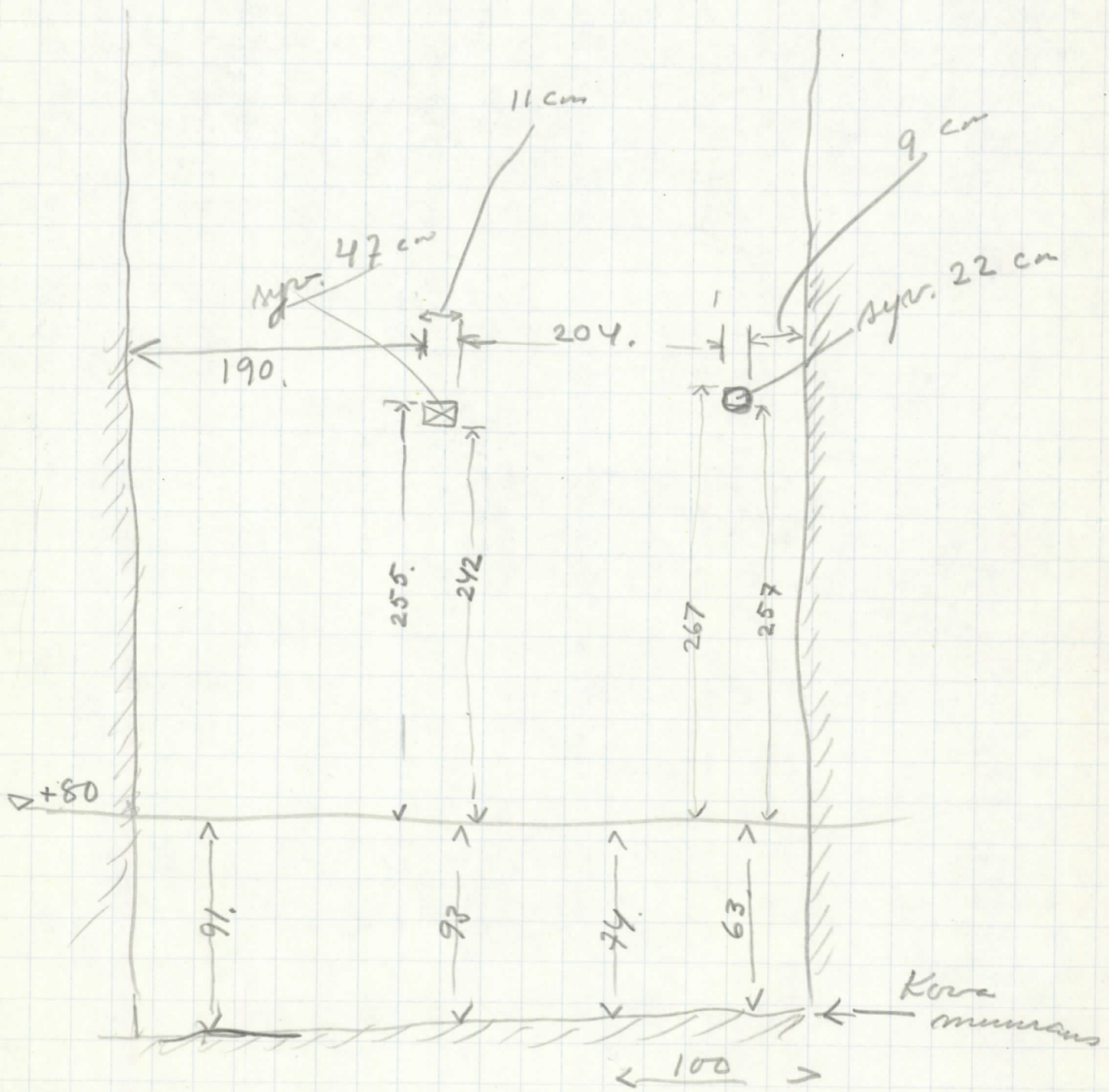
3. Kun kaivausta oli jatkettu alempien tykkikomeroitten pohjatasolle, paljastui tällä tasolla huoneen eteläosassa poikittainen muurikatkelma (vrt.mitt.piirr.). Kun muuri puhdistettiin irtohiekasta, osoittautui, että sen pintaa peitti tasainen laastikerros. Laasti on kellertävää ja se sisälsi runsaasti tiilensiruja. Laastikerroksen yläpuolelle muodostui eteläseinään pieni olka, joka on syntynyt laastipintaa tehtäessä. - Muurin yläpinta laskee itää kohti.

Muurin suhteet viereisiin seiniin ovat seuraavat:

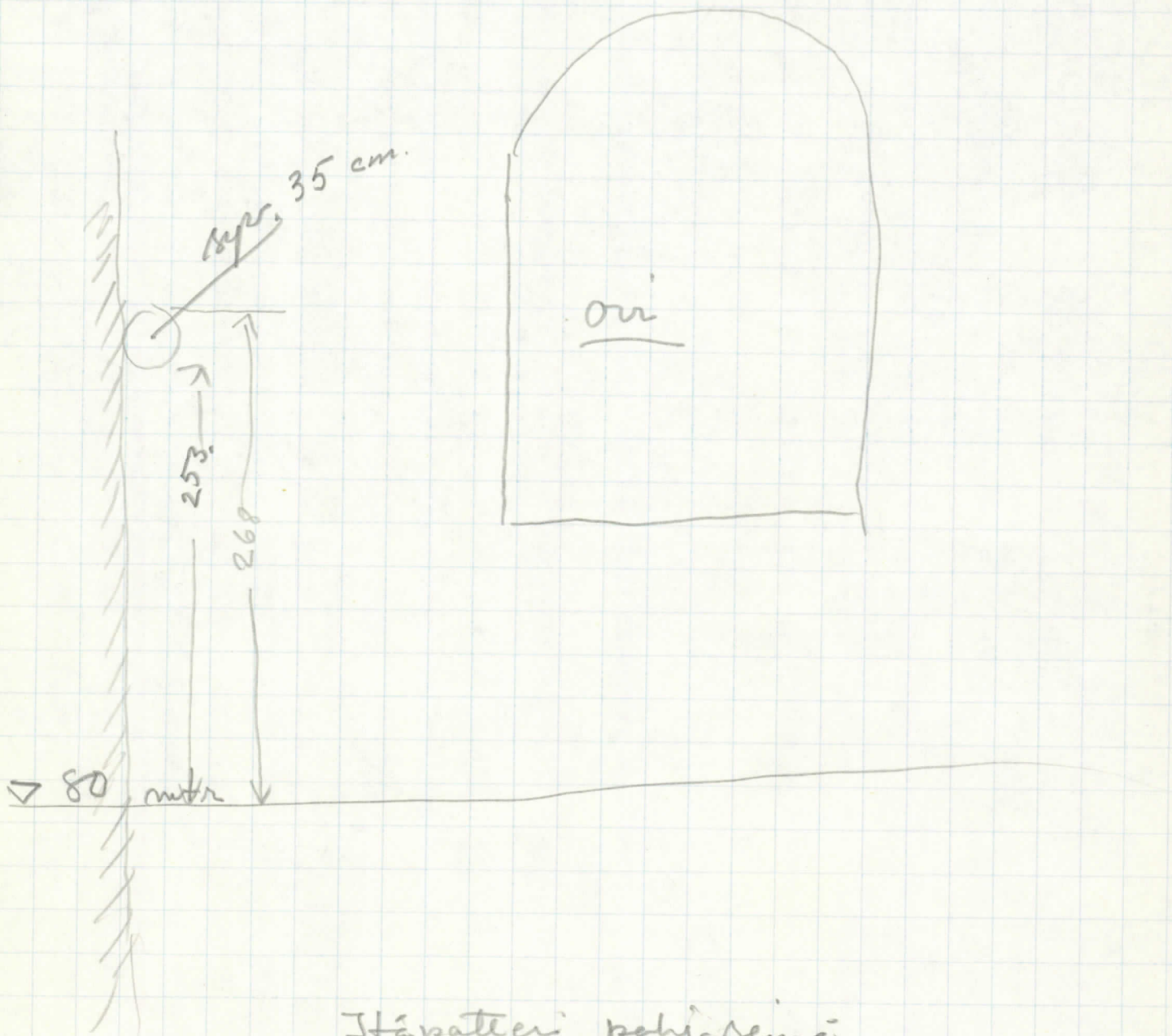
Muuri näyttää työntyvän ulos huoneen K 103 länsiseinästä. Tässä ei siis ole minkäänlaista muurausliitettä, vaan kysymyksessä on selvästi eriaikaiset rakennelmat. Muuri ei idässä ulotu aivan selvänä ja ehjänä itäpatterin oikeaan siiveen, vaan loppuu varsin epämääräisesti siiven eteen. Muurin suhde huoneen eteläseinään ei toistaiseksi selvinnyt, koska laastipinta, joka on muurin päällä, ulottui tarkoin eteläseinän juurelle.

Muurin pohjoisreuna kulkee kohtisuorasti alaspäin n. 40-60 cm (kaivaus syvennettiin länsiseinän edessä tälle tasolle). Mainitulla tasolla muuri muodostaa olan, joka näytti jatkuvan kuten itse muuri, länsiseinän alle.

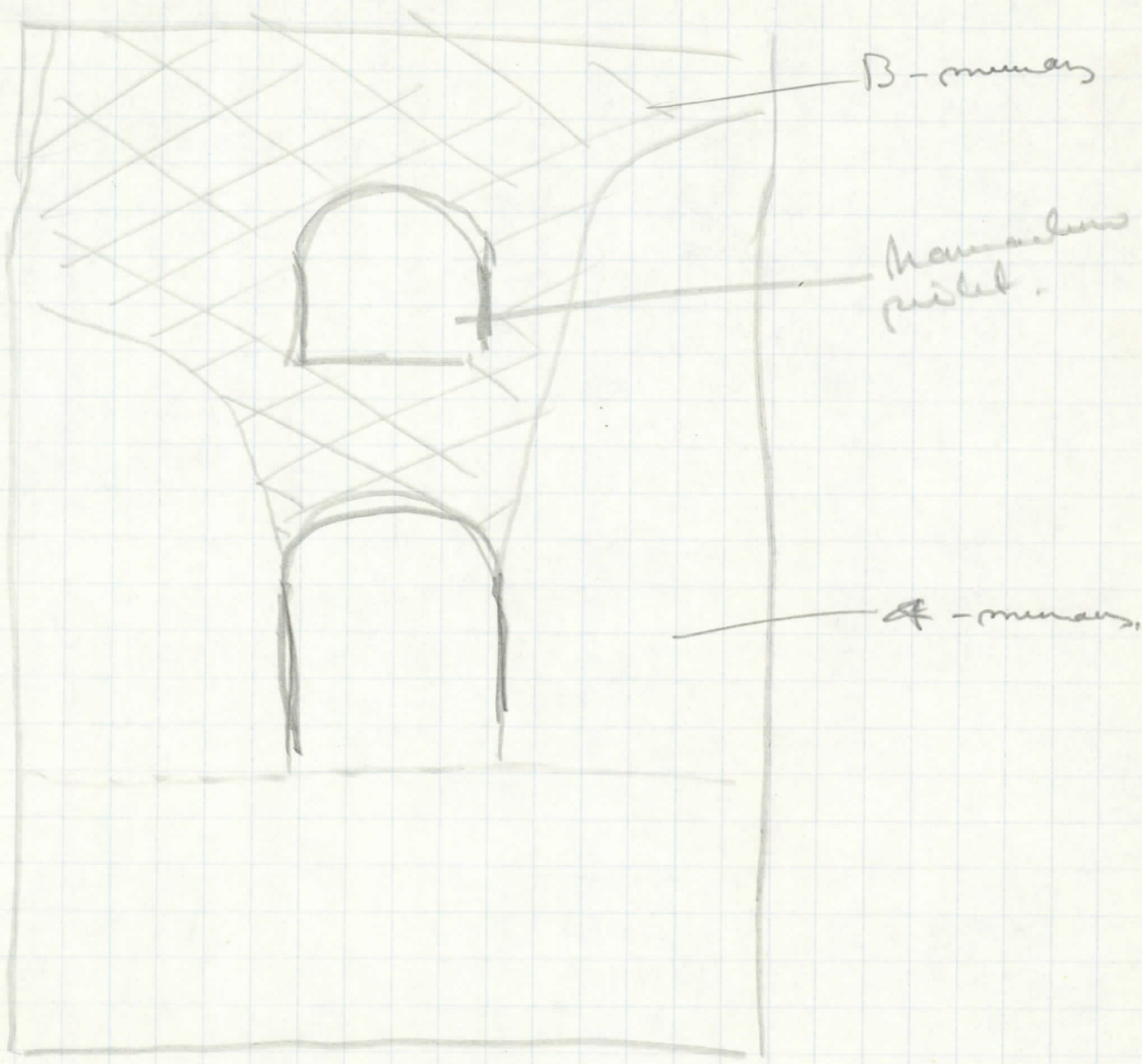
Muuri jäi ajan puutteen tähden tarkemmasta tutkimuksesta. Aivettun perusteella voitiin kuitenkin päätellä, ettei kysymyksessä ole huoneen K 103 seinien anturamuuri, vaan jokin huoneen K. 103 seinän vanhempi rakennelma.

Stäpatteri
et. seinä

Itäpatteri pohjaseinä

Sunitham

ci milalla,